

מ ר ט י כ ל מט. ט/3

מישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט
ירושלים, יום ג', י' טבת תשי"א - 19.12.50

חברי הועדה הנכבדים: נ. ניר - היו"ר
מ. בן-עמי
י. בריהודה
ד. בר-רב-האי
ז. ורדפטיג
ע. ז'בוטינסקי
ש. כ"ץ
י. קליבנוב
ח. רובין
א. חבורי.

מוזמנים:
ה. כהן - היועץ המשפטי
ח. צדוק - המשנה ליועץ המשפטי
ש. קלי - היועץ הרפואי של משרד המשפטים
י. שקי - משרד המשפטים

הישיבה נפתחה בשעה 11.20.

היו"ר נ. ניר: אני פותח את הישיבה.

לפני שאנחנו עוברים לסדר-היום עלינו
להחליט על סדר עבודתנו. סדר העבודה שקבענו מעורר שאלות, מכיון שמספר
ועדות המשנה שלנו עולה על מספר הועדות שאפשר לכלול בשני הימים שקבענו
להן. הזמנתי את ישיבת הועדה להיום בשעה 2 אח"צ כדי להחליט בענין זה,
אבל שמעתי התנגדות לכך מצד כמה חברים. מכיון שישיבת הכנסת התחיל היום
בשעה 5 אח"צ, אני מציע כי נקבע את ישיבתנו בשעה 3.30 אח"צ.

הוחלט: ישיבת הועדה החקיים היום בשעה 4 אח"צ.

חוק לביטול עונש המוות.

היו"ר נ. ניר: לפי הצעת היועץ המשפטי החליטה הועדה לשמוע
עדים בענין ביטול עונש המוות, והיועץ המשפטי
יחד אחי צריכים היינו לקבוע מי יהיו העדים אשר נשמע. החלטנו לשמוע
בישיבה ראשונה אא את ביה"ד העליון. בחחילה חשבנו לשמוע את כל חברי ביה"ד
העליון, אבל אחרי שיחה אהם החברר לנו שלא כולם אלא רק שלושה-ארבעה מהם
באים בחשבון להעיד בענין זה. היום צריכים היו לבוא שנים מהם, אבל הם

היו"ר נ. ניר:

בקשו שהיה להחכונן ולכן הם יופיעו רק בשבוע הבא. הזמנו להיום את היועץ הרפואי של משרד המשפטים, ד"ר קלי.

י. בריהודה:

אני מציע להגביל את מספר העדים. אני מציע כי לישיבה הקרובה יביאו לנו רשימה גמורה של

העדים אשר יישמעו בוועדה.

ח. כהן:

מכיון שההצעה בענין שמיעת עדים באה מצדי, אני מרגיש חובה לעצמי לאמר כי כוונתי לא הייתה להביא בפני הוועדה עדים אשר יעסיקו אותנו במשך שנה חמישה. חשבתי כי הוועדה תשמע נציגים מכל החוגים שיש להם ענין ישיר מנסיונם בעונש המוות, הן בקפעתו והן בביצועו. אינני חושב, למשל, שכל שופטי בית-המשפט העליון צריכים להופיע בפני הוועדה; מטפיק אם יופיעו אחד או שנים מהם אשר להם נסיון בשטח הפלילי. כמו כן רציתי להביא בפני הוועדה 1-2 משופטי בית-המשפט המחוזי בעלי נסיון בשטח הפלילי, אשר למעשה שפטו אדם למוות. אולי חברי הוועדה יהיו מעוניינים לדעת מה מהם הרגשותיהם של השופטים בעת מתן פסק-דין מוות. שאלות כאלה נשאלו שופטים בארצות שונות ששאף שטיפלו בבעיה זאת. כמו-כן רציתי להביא בפני הוועדה את האסירים שנידונו למוות או חלק מהם, או להביא את הוועדה לבית-הסוהר, כדי לדבר עם הנדונים האלה. רציתי גם להביא בפני הוועדה כמה מחנכים, מורים, רופאים, פסיכיאטרים. אם שואלים אותי על מספר, הייתי אומר כי מספר העדים יהיה בין 25-30.

לדעתי אי-אפשר להגביל את הוועדה מראש בענין

זה. אם אני מתאר לעצמי נכונה את ההליך הדיונים בוועדה, הרי הוועדה עצמה תרצה מפעם לפעם להוסיף על מספר האנשים שיופיעו בפניה ויתבקשו על-ידה למסור פרטים על הבעיות הקשורות עם עונש המוות.

שאלה אחרת היא אם ניתן לגופים המעוניינים לבחור בעצמם את נציגיהם, או שיו"ר הוועדה יחד אתי או יחד עם מישהו מאתנו, יקבעו מראש גם את שמות העדים. אני מציע כי נתן לגופים השונים לשלוח את נציגיהם כפי שהם ימצאו לנכון, אבל אם חברי הוועדה חושבים אחרת, אפשר כמובן להזמין את העדים גם לפי שכות.

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
19.12.50
חוק ביטול עונש המוות.

י. בריהודה:

אני מציע למחוק מרשימת העדים את כל אלה
שצריכים למסור לנו עדות על הרגשת הנידון

למוות, כלומר: קודם כל הנידונים. אין אנחנו נגשים לדון בשאלה זאת
מבחינת "צער-בעלי-חיים" - אם כי אין אני אומר כי אין פה שאלה של
"צער-בעלי-חיים" - אבל אנחנו בוועדה דנים על זאת רק מבחינת בריאות
החברה. זה מחייב לשמוע עדות של אנשים שהיו להם עניינים במשפטים כאלה,
גם כאשר הוצאו פסקי-דין מוות וגם כאשר הוצאו פסקי-דין אחרים; לשמוע
גם את דעת ארגון עורכי-הדין וארגונים ציבוריים אחרים, אבל רק אותם
ארגונים שיכולים להביא לנו עדות כפי שהם מבינים זאת, בלי "צער-בעלי-
חיים" ובלי הגורם של הרגשת הנידון, אלא בריאות החברה בלבד.

אני מתכוון גם להציע כי מספר העדים שנשמע

יהיה יותר קטן, כי אם לאו, הרי אין לזאת גבול.

אני מציע שיו"ר הוועדה יחר עם היועץ המשפטי

יביאו לנו לישיבה הבאה הצעה של רשימת העדים.

ההצעה נחקבלה.

ע. ז'בוטינסקי:

אין זה ענין של "צער-בעלי-חיים", אבל

מענין לשמוע, למשל, עדות של אדם אשר חברו

נידון לתליה והוא עשה את"כ מעשים שהביאו אותו או היו עשויים להביאו
לצל הגרדום. אולי צדק בריהודה באומרו כי אין זה כל כך מענין לשמוע
מושעים פליליים בענין זה, מכלול שכל אחד מהם הוא מקרה אינדיבידואלי,
אבל מענין לשמוע עדותם של אנשים שבאו במצב זה במסיבות פוליטיות.
(י. בריהודה: הרבה דברים מענינים, אבל ספק אם זה מועיל).

ה. כהן:

ברטוה היו"ר ברצוני להציג במני הוועדה את ד"ר

שמעון קלי אשר מסלא הפקיד של יועץ רפואי

במשרד המשפטים.

אני מציע אותו במני הוועדה הזאת ברגש על גאון

מסויימת, על שזכינו לאיש כמו ד"ר קלי בשירות משרד המשפטים. ד"ר קלי

עלה אלינו מאנגליה בכדי להצטרף למלחמת העצמאות, ושרת בצבא במשך שנה-שנה

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
19.12.50
חוק ביטול עונש המוות.

ח. כהן:

וחצי. אחרי שתדעו מהצבא הוא בא למסדר המשפטים. הוא כהן יותר מ-20 שנה כיועץ רפואי במשרדים משפטיים ממלתיים באנגליה. לכן, הוא מלא וגדוש ניסיון מעשי וגם ידיעות תיאורטיות במקצועות אצאצא שלו. הוא גם רופא וגם עו"ד (בריסטר), ועומד להתכונן לבחינות אצלנו על-מנת שיהיה עו"ד גם בישראל.

אני חושב כי הפרוצדורה הנכונה תהיה אם חברי

הועדה יטאלו את הערים שיופיעו בפניהם וגם את ד"ר קלי, ולא אם ישמעו קודם לכן הרצאות מצד העדים. סוף-סוף, המרובלימה כמו שהיא, גלויה וירועה. לכל אחד דעה משלו. אם ד"ר קלי יגיד לכם כי הוא בעצם בעד או נגד ביטול עונש המוות, זה לא יתן לכם כלום. על כל פנים, ברצוני לאמר כי הממשלה החליטה כי כל העדים שיופיעו בפניכם, גם מבין אנשי הממשלה, פטורים מלהגן על עמדת הממשלה ורשאים להעיד לפי דעותיהם, כאנשים פרטיים. כמובן, לא כן אנוכי, אשר מייצג בפניכם את הממשלה ומתפקידי להגן על הצעת החוק המונחת בפניכם. תפקידי קל מאוד מפני שאני שלם בדעתי וברוחי עם הצעת החוק הזאת.

מכיון שאני לא ממלא לא רק תפקיד של יועץ

משפטי, אלא גם עומד בראש התביעה הכללית במדינה, יתכן כי לחברי הועדה תהיינה שאלות גם אלי, למשל, בקשר עם הבעיה שעורר חבק הכנסת בר-רב-האי, בנוגע לחיקון החוק הפלילי. רציתי לאמר כי אחרי דברי ד"ר קלי, בישיבה זאת או בישיבה אחרת, אני עומד לרשותכם, להיחקר.

ד. בר-רב-האי: הפרוצדורה אשר הוצעה לנו ע"י היועץ המשפטי

נראית לי כטובה, אבל היא טובעת הכנה מסוימת.

לו ידעתי מראש את מי נשמע היום, הייתי מכין את השאלות שאני רוצה להציג בפניו, שהוא האינסטנציה המתאימה לענות עליהן. כיון שהדבר בא במפתיע, השאלות תהיינה מקריות במקצת.

מ. בן-עמי: ההצעה שהעז יישאל שאלות מבלי שיביע קודם לכן

את דעתו, אינה נראית לי. חשוב שהברי הועדה

ישמעו את חרות-דעתו של המעיד בפניכם, וכתוצאה מדבריו יוכלו להציג בפניו שאלות ולרדת לעומקם של הדברים. לכן אני מציע כי תמסר הקדמה קצרה ע"י

הסדיח

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
19.12.50
חוק לביטול עונש המוות.

י. בר-יהודה: אני מקבל זאת החצעה שחברי הועדה ישיגו שאלות

לעדים, אבל יחד עם זאת אני מאמין כי נודיע

לכל קד בחילת הדיון שאם הוא אצא מעריך שיש לו משהו למסור לנו שהוא רוצה אותו כחשוב ושנחנו לא שאלנו עליו, יאמר לנו זאת גם מבלי שנשאל.

חיו"ר נ. ניר:

ה צב ע ה

בעד הפרוצדורה שהוצעה ע"י הדעץ המשפטי עם בתוספת
של בר-יהודה
בעד הפרוצדורה שהוצעה ע"י מר בן-עמי

2 -

3 -

הצעת מ. בן-עמי נתקבלה.

ת. כהן:

ברשותכם, אקרא לפניכם מה שכתב לי ד"ר קלי

בענין זה, אני רוצה להקדים כי בין חפכיריו

העיקריים של ד"ר קלי במסדר המשפטים, הוא הטיפול באסירים בבתי הסוהר. הוא מבקר את האסירים לעתים מזומנות ולכן יש לו מגע ישיר עם כל האסירים. הוא מוסר דו"ח לפרקליט המדינה על מצבם של האסירים. הוא אינו כמלא חפכיר של רופא בתי הסוהר; מלבדו יש בבתי הסוהר רופא המטפל באסירים מבחינת רפואית גרידא. נוסף לכך, ד"ר קלי מטפל בדיקות רפואיות ואחרות שיש בהן צורך למטרות החביעה הכללית, בדיקות אחרי הממת, בדיקות אחרי רצח וכו', ומוטר ערות של מומחה רפואי בבתי המשפט.

"ברצוני למסור סקירה קצרה על עמדותי הקשורה

בשאלה זו אך ורק מבחינת יסוד ההפחית שבה, כלומר בשמירת הציבור ולא בהענשת הפושע.

לצורך סקירתו זו אפשר לחלק את הרוצחים הלוקה

לא מדויקת לשני סוגים: פשעי יצר ופשעים שבוצעו שלא בהשפעת היצר. פשעי יצר הם פשעים שנימוקם - שנאה, קנאה ונקמה ויסודם - לעתים תכופות, אם כי לא תמיד - היסוד המיני. אפשר לבצעם בכוונה תחילה ושלא בכוונה תחילה. עונש מוות לא תהא לו פעולה המחדה לגבי פשעים אלה בקרב בני המעבדות, וודאי פעולה מועטה בקרב בני המזרח.

מעשי רצח שיסודם לא יצר, מבוועים, בדרך כלל,

בקשר עם פשעים אחרים כגון שוד וגניבה במחזרת. לגבי פשעים כאלה יש

ועדת החוקה, חוק ומשפט
19.12.60
חוק לביטול עונש המוות.

רל.

ח. כהן:

"לעונש המוות ברוב המקרים פעולה הפתחה. עברייני הידוע כי הוא צפוי לעונש זה ילך בלי נשק וייתזר לבלי השתמש במעשי אלימות קיצוניים.

הענין נקשה מסובך יותר, בשלמנינו טוגרבינאים

של רצח, המבוצע על-ידי פטיכופאטים מיניים, שתחת אותם בולמוס-רצח סריסטי, בולמוס הקלול להתקיים תקופות ארוכות וזך אינטנסיביות גוברת. פושעים אלה אינם חולי-רוח במובן המשפטי, בידיעה היטב את טיב מעשיהם והובאו-היהם ויסוד-הפשע שבהם, ולעתים קרובות הם משכילים וקרומים. הפחד מפני החליה גורם לעתים חכמות לדיחוי הפשע עד לזמן כשנראה לו לפושע שהנסיבות יש בהן כדי למנוע את אפשרות גילוי הפשע, ואכן יש בו כדי למנוע את ביצועה של פשעים כאלה. מאידך גיסא, הם מבוצעים לעתים חכמות, כשגילויים ברי, מתוך רצון מזוכיסטי לשאת בעונש, ואפילו בעונש מות, והדחיפה הפנימית להציג את עצמו לראווה.

לא הזכרתי סבות-רצח אחרות, ביחוד בין אנשי המזרח, הבאות כתוצאה מריב-משפחה, קטנות אישיות וסיבות אחרות, שבאופן יחס יש בהן רק מעט מן הגרוי, אולם הרגשתי היא כי במקרים אלה יש לו לעונש-המוות פעולה הפתחה, וכי אלמלא היא היו פשעים אלה מתרבים. אולם ברצוני למפל בזה בקטע הבא-הוין ברמתו החרבותית והפסיכולוגית של הכלל והפרט.

בענין זה ברצוני להדגיש כי יש אצלנו הן בקרב

חלקי האוכלוסיה היהודית והן בקרב חלקי האוכלוסיה שאינם יהודים, מספר רב של טיפוסים נחשלים. כוונתי בזה לטיפוסים שלא חונכו על מושגים ואידיאלים חברתיים רגילים, ואף לא למדו לשלום בחגובות רגשותיהם ושאמונותיהם כוללות אף את האמונה בצורך למפל טיפול אישי בכל עוול, בין שבדמיון ובין שבציאות, וזו בעוול הפוגע בהרגליהם או במנהגיהם המשפחתיים או השבטיים. השכל הפשוט מבין ודורש רק אמצעים פשוטים, כפי שידעו יפה הטורקים בשלטם בארץ זו בעזרת חבר-עובדים מצומצם ביותר, לרבות חליה פומבית והשאת הגופות על החליה משך ימים רבים. סבורני כי טיפוסים אלה אפשר ללמד לכבד את קיושה חיי האדם רק מתוך הבאתם להיות צפויים לעונש מוות. יחד עם זה, יש בו בביצוע עונש מוות לעתים חכמות כדי להפריך את תעודתו מעיקרה, בהיותו גורם להוזלת חיי האדם. אביא בתור דוגמא רק את מנהג הכייסות שפשט באנגליה

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
19.12.50
חוק לביטול עונש מוות.

ח. כהן:

"בשעה חליות פומביות בעב עבירות כגון כייסות לפני כ-100 שנה.

יש עוד בחינה שברצוני להפנות אליה את השומת

לבכם; כוונתי להגנה על בטחונם של עובדי בית-הסוהר ושומריהם, וכן על
בטחון שאה האסירים. רוצה שנידון למאסר עולם והודיע כי שום דבר לא
יארע לו, אף אם יוסיף פה-עיים כהנה וכהנה - יש בזה כדי לסכן את עובדי
בית הסוהר. ההתנקשויות בחייתשל שומרי בחי-הסוהר הן עובדות קיימות.
זה מקרוב בקרתי בבית סוהר באנגליה, שבו בוצעה התקפה כזאת על שני שומרים
בעזרת מכשירי בחי-מלאכה מקצועיים. במקרים אלה חרי עונש המוות הוא
מפחיד לחלוטין. דנתי בשאלה זו עם כמה מנהלי בחי-סוהר ועובדיהם, וחמיד
נבוכו לשמע הצעה לבטל את עונש-המוות.

סוף דבר: עם כל התנגדותי לנמילה נפשו של אדם
בכל נסיבות שהן, ולהלכה לביצוע פסק-דין של מוות, חרי אני נוטה לחלוטין,
אט כי בלא התלהבות, לדעה שעונש המוות דרוש עדין למעשה, בתור הכרח
עראי, כדי להגן על הציבור, וכי פסק-דין אלה יבוצעו לעתים רחוקות מאוד
בעד מעשי-רצח אכזריים, קרים ומבוצעים בכוונה תחילה, מעשי-רצח בעבור בצע,
ואף מקום שאין נסיבות מקילות למדי סבורני כי/ביטולו של עונש-המוות, ניהקל
בעליה גדולה במספר מעשי-הרצח. אני מייחל לזמן שבו תהא לנו אוכלוסיה
מסודרת המתונכת על אידיאלים חברתיים, ואז ודאי וודאי שאסתכן בביטול, אולם
השעה הזאת טרם הגיעה".

י. בר-יהודה: האם אפשר לדעת מה המקצוע הרפואי של ד"ר קלי?

ש. קלי: עבדתי בתור פסיכיאטר במשך שנים רבות. אח"כ
עבדתי בתור מומחה כללי במחלות פנימיות.

א. תבורי: שמענו את דעתו של ד"ק קלי בענין רצח על רקע
של ייצר. לדעתו, במקרים אלה אינה קיימת אחא
ההתחדה של עונש המוות. האם דעה זו באה מתוך השערה פסיכולוגית או שהיא
מבוססת על עובדות ועל סטטיסטיקה.

רל.

ועדת החוק, חוק ומשפט
19.12.60
חוק ביטול עונש מוות.

ש. קלי: דעתי זאת מבוססת על נסיוני הציבורי.

מגשתי הרבה מאוד אצאאא מקרי-רצח. אני

יודע שלגבי פשעי-יצר, לא יעזור שום עונש; הם ירצחו.

מ. בן-עמי: כפי שהבנתי, לא לכל מקרי הרצח מקור אחד.

המקורות שונים. לא בכל המקרים הטלת עונש

המוות מביאה לאותן התוצאות. לגבי סוג אחד של אסטים עונש המוות מהווה גורם מפחיד, ולגבי אחרים - לא. על כן אין זה מובן מדוע הגיע ד"ר קלי למסקנה כללית, לגבי כל המקרים, להשאיר בתקפו את עונש המוות.

ש. קלי: ישנן שיטות רבות בענין זה. יש שיטה

המהלקת את מקרי-הרצח לשלבים שונים. אני

דברתי על הבעיה באופן כללי. כמובן שאפשר לחלק זאת לסוגים ולדרגות.

מ. בן-עמי: יש שיטה שנותנת דיסקרציה לבתי-המשפט. כלומר:

עונש המוות אינו מוטל באופן אוטומטי אלא

נשאר להחלטה השופט. באיזו מידה מביאה השיטה הזאת לתוצאות הרצויות

והאם אין השיטה הזאת טובה מן השיטה הקיימת?

ש. קלי: אפשר להשאיר בידי בית המשפט את הרשות

להטיל או לא להטיל עונש מוות.

י. קליבנוב: מדברי ד"ר קלי הבנתי כי הוא חושב שהאפקט

של עונש המוות והאיום בעונש המוות הוא

בעיקר ענין של הפחדה של הפושע הפוטנציאלי. האם באמת אפשר להגיד

באופן כללי כי הפחד מפני המוות מהווה גורם מעכב אצל אדם שרוצה

לעשות איזה פשע? האם הפחד מפני המוות הוא באמת גדול מן הפחד מפני מאסר

עולם? הרי יכול להיות גם מאסר עולם בתנאים קשים, מאסר הקשור עם עבודת

פרך או עם עינויים. היום אין משתמשים בעינויים כאלה שהיו ממילים

בשעהו. אבל יכולים להיות משטרים שונים בבתי-הסוהר. האם באמת פחד

מפני מוות הוא גדול מפחד מפני מאסרים כאלה?

אני רוצה לקשור את שאלתי זאת בעיקר

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
19.12.50
חוק ביטול עונש המוות.

י. קליבנוב:

בעובדה אחת שהביא ד"ר קלי: ההגנה על עובדי בתי-האסורים. ידוע כי קורים מקרי התנפלות והתנקזות מצד אסירים בשוטרים שאינם לפי רוחם. האם באמת יש לכך תרופה אחת בלבד: האיום בעונש המוות. אולי אפשר למצוא איזה שהם אמצעים אחרים שגם הם יכולים להפחיד את האנשים, אולי יותר מאשר עונש המוות? מדוע חושב ד"ר קלי כי עונש המוות הוא הקשה ביותר בענין זה?

אין לי ספק כי אצל אנשים משכילים לא יכול להיות עונש המטיל פחד גדול מהפחד מפני תליה. אבל אני מניח כי אצל אדם נחשל הפחד הזה אינו כל כך גדול. האם באמת רק עונש המוות עשוי להפחיד אנשים אשר הולכים לבצע פשע לאו מא דוקא מחוך דחיפת היצר אלא מדם קר?

ש. קלי:
אני יודע מנסיוני ומדברי אסירים ופושעים, שפחד המוות הוא הגורם החשוב ביותר בשבילם. רוב נסיוני בשטח זה היה באנגליה. שם, כאשר יש משפטי-מוות, טוענים המיד כי הפושע משוגע או אינו שפוי בדעתו ומבקשים לשלחו לבי"ח להוליך רוח; אפילו זה יותר טוב בשבילם מאשר התליה. הם בוחרים ללכת למוסד כזה לכל ימיהם ובלבד שלא להיחלוק. לצערי, גם אצלנו היה אחרי כל משפט מוות ערעור בטענה כי הפושע אינו שפוי בדעתו. עכשיו, כאשר יש לנדונים למוות תקוה לא להתלוח, אין שומעים את הטענה הזאת.

ד. בר-רב-האי:
הייתי רוצה לשמוע ממך קלי האם מחוך נסיונו הוא חושב כי המומנט של הפחדה בעונש המוות, משפיע בצורה שונה על אנשים בעלי השכלה יותר גבוהה מאשר על אנשים בעלי אינטליקטים יותר פרימיטיביים.

ש. קלי: זה משפיע יותר קל בעלי השכלה.

ד. בר-רב-האי:
אני יצאתי מחוך הנחה כי אדם בעל אינטליקטים יותר פרימיטיביים, אדם נחשל | התלוח שלו

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
19.12.50
חוק ביטול עונש המוות.

ד. בר-רב-האי:

בחיים היא יותר גזולה. מענין לשמוע עם ד"ר קלי, מהוך נסיונו, מגיע למסקנה וזוהי.

ש. קלי:

קשה לעשות הכללות בענין זה. יש ויש.
ברוב המקרים הפחד הזה משפיע באופן ממור, גם על אנשים משכילים וגם על אנשים נחשלים.

ד. בר-רב-האי:

אני מניח שד"ר קלי ראה ניידונים למרות באנגליה וראה כאלו גם אצלנו. האם יש הפרש, נאמר, בין מזרח ומערב? האם ד"ר קלי הרקיש בהפרש בין השפעת גורם ההפחדה על הממוצע של הפושעים באנגליה ובין השפעתו על הממוצע אצלנו, בין אם זה מהעדה הערבית ובין אם זה מהעדה היהודית. אני מתכוון לרצח שבא בעקבות פשע אחר, ולא לפשעי-יצר. האם לפי הרגשתו של ד"ר קלי הפחד מפני המוות שונה אצל הפושע באנגליה מאשר אצל הפושע היהודי או הערבי בארץ?

ש. קלי:

השאלה קשה. ההבדל העיקרי בין אנשי המזרח ואנשי המערב הוא בכך שהגרוי לרצח והסיבות שבגללן מגיעים לרצח, הן הרבה יותר קטנות אצל אנשים נחשלים, אצל ערבים, מאשר אצל אנשי המערב. (ד. בר-רב-האי: השאלה היא באיזו מידה יש שוני בגורם הפחד מפני עונש המוות). אימני יודע. אני יודע כי גם אצל אלה וגם אצל אלה יש פחד, אבל באיזו מידה הוא גדול או קטן אצל אנשים שונים, זאת אינני יודע.

ד. בר-רב-האי:

האם ד"ר קלי ראה את הניידונים למרות בבחי הסוהר שלנו? (ש. קלי: כן.) האם זה נכון כי הם חיים בהרגשת בטחון כי עונש המוות לא יבוצע לגביהם ושהם לא ייחלצו? (ש. קלי: כן, עכשיו יש להם בטחון בכך.) האם זה משפיע על מצב-רוחם? האם המוסנט של ההפחדה נפל? האם בית-הסוהר אינו מפחיד אותם כל כך? (ש. קלי: הערבים, למשל, מרוצים מאוד.) האם מספר השנים הרב שעליהם למלא בבית-הכלאק אינו מפחיד אותם?)

ועדה החוקה, חוק ומשפט
19.12.60
חוק ביטול עונש המות.

רל.

בשבילם זוהי הקלה, אחרי שהיו תחת איום
של חליה.

ח. כהן:

ח. צדוק:

אני רוצה להעיר על הברל יסודי מאוד שקיים
בין חוק הרצח האנגלי לבין חוק הרצח שלנו.
אני מניח כי החלוקה לשני סוגים, פשעי-יצר ופשעים שבוצעו שלא בהשפעת
היצר, מבוססת אצל ד"ר קלי על יסוד המצב המשפטי באנגליה. חוק הרצח
באנגליה הוא הרבה יותר חמור מאשר חוק הרצח אצלנו. אצלנו דרושה מידה
הרבה יותר גדולה של כוונה תחילה, כדי שהריגת אדם תיחשב לרצח, מאשר
המידה הדרושה לפי החוק האנגלי. לפי החוק האנגלי, כל מות הנובע
מהמעשה של מישהו, הוא כבר רצח במחשבה תחילה. אצלנו, יסודות הרצח במחשבה
תחילה הרבה יותר מורכבים. קודם כל נחוצה החלטה קודמת לרצוח את האדם
המסויים, ונחוצ קור רוח והעדר של התגרות. אח"כ נחוצה הכנה לביצוע
זמנו, הכנת המכשירים לכך.

ההבדל הזה בין החוק האנגלי לבין חוק שלנו,
כבר מוציא מגדר עונש המוות אצלנו מקרים רבים שהם בבחינה פשעי-יצר
ונחשבים באנגליה כרצח, כי אצלנו הם אינם נחשבים כרצח; זוהי הריגה
ועל הריגה אין עונש מות.

בעקבות ההערה הזאת אני רוצה לשאול את ד"ר
קלי אם חוק הרצח כפי שהוא קיים היום אצלנו, עדין מצא כולל סוגי רצח
שהוא היה רואה אותם כפשעי-יצר ושעליהם, לדעתו, אין להטיל עונש מוות.
יתכן כי ד"ר קלי לא יהיה מוכן להת לנו את התשובה הזאת מיד, כי יתכן
אפשר שאלה הזאת מחייבת מחקר והשוואה של החוק האנגלי לחוק שלנו. ברור לי
כי חלק גדול מהמקרים שנחשבים באנגליה כמקרי-רצח, אינם כלולים בתחום
הדיון שלנו. הייתי מעמיר את שאלתי בצורה אחרת: כיצד ד"ר קלי היה
מציע לחקן את חוק הרצח אצלנו, כדי שרצח בכוונה תחילה יהיה מוגבל
אך ורק לאותם המקרים שאינם פשעי-יצר.

שאלתי השנים מכוונת לעונש האלטרנטיבי הבא
בחשבון. העונש האלטרנטיבי הוא עונש מאסר עולם עם עבודת פרך עונש
אלטרנטיבי אחר, כגון עינויים, אינו קיים היום. אני רוצה לשאול אם

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
19.12.50
חוק בי.ול עונש המוות.

ח. צדוק:

חוסר היציבות בעולם, במשטרים ובקיום מדינות; האם חוסר היציבות בחברה, הוא גורם הגורע מההפחדה שבעונשים אלטרנטיביים לעונש מוות. נניח, לצורך שאלתי, כי בתנאים אשר בהם ביצוע מאסר העולם מובטח בגלל יציבות המשטר, באותה מידה שמובטח ביצוע עונש המוות, גורם ההפחדה הוא שווה בשני העונשים. האם העובדה שאנחנו חיים בתקופה שאי-אפשר לחזות כיצד יתגלגלו הדברים, גורעת מההפחדה של עונש אלטרנטיבי לעונש מוות, ע"י כך שהיא מעוררת תקווה אצל נדון למאסר עולם לצאת ממאסרו אי-פעם, בשעה שעונש המוות אינו נותן תקווה כזאת?

ש. קלי:

אין אנחנו יכולים לדון עכשיו על השאלה

הזאת, מפני שהשאלה העוממת בפנינו היא האם

בכלל להשאיר בתקפו את עונש המוות או לבטלו. אין אנחנו דנים על השאלה באלו מקרים לבטל את עונש המוות.

השאלה ביחס לתיקון החוק בנוגע למקרי רצח,

היא שאלה יוריסטית ואינני חושב כי מתפקידי לענות עליה.

לשאלה האחרונה: אני מסכים כי כל זמן שחיים,

יש תקווה לחיות, ואם אדם נדון למאסר עולם, הוא תמיד מקווה כי בכל זאת יצא פעם.

ש. כ"ע:

גם שאלתי מבוססת על ההבחנה שנעשתה ע"י מר

צדוק. שאלתי מכוונת לרצח שנעשה מהוך כוונה

תחילה. האם אפשר לאמר כי אדם נחשל, בעל השכלה נמוכה, עלול לבצע רצח

בכוונה תחילה יותר מאשר מטוגל לעשות זאת אדם משכיל? האם אצל אדם

משכלל, הגורם של היכולת להערים על החוק דוקא מפני שהוא פיקח ויודע

את הדברים, אינו עוזר לפושע כזה להתגבר על ההפחדה של עונש המוות

ויוצר מעין קומפנסציה להפחדה?

ש. קלי:

אינני חושב שזה קשור עם שאלה ההפחדה, אלא

עם מידת החוזק של הכוח הרגשי של הפושע.

אינני חושב שבענין זה יש הבדל גדול בין משכילים לבין נחשלים. ודאי,

רל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
19.12.50
חוק ביטול עונש המוות.

ש. קלי:

בשמדובר על רצח בכוונה תחילה, איש נחשל מסוגל לבצע זאת יותר מאשר איש
משכיל.

י. בריהודה:

אני חשבתי יחד עם נידונים למוות, אשר גם
הוצאו להורג. הגעתי למסקנה כי אחרי שמישהו
עשה משהו מאלו סיבות שלא עשה ואיך שלא יתנהג, יש לו פחד מפני המוות,
ללא יוצא מן הכלל. אבל אין זה מעניין אותי אם יש או אין פחד מפני המוות
אצל מי שביצע פשע, לאחר שביצע אותו. השאלה העומדת בפנינו בחור
מחוקקים היא רק זאת: האם הפחד לפני המעשה יכולת למנוע או אינו יכול
למנוע את עשיית המעשה.

אני מניח כי באנגליה, במשך שלושים השנים
האחרונות, חל שינוי מה בעבירות שעליהן מטילים עונש מוות. האם יש לד"ר
קלי איזו שהיא ידיעה בנוגע לאותן עבירות אשר במשך שלושים השנים האחרונות
ביטלו את הטלת עונש המוות עליהן, ביחס לשינוי לריבוי או להפחתה במספר
העבירות האלה?

ש. קלי:

לפני מאה שנה דנו לחליה באנגליה על כל מקרה
שוד ועל כל גניבה. המקרים האלה פחתו גם
לאחר שעונש המוות בוטל לגבי פשעים אלה, אבל היו לכך גורמים רבים אחרים.
ביחס לרצח לא היו שינויים בחוק האנגלי במשך חמישים שנה. אבל אם השאלה
היא האם פחד החליה משפיע על האוכלוסיה באנגליה, הרי יש פחד כזה.
בכל זאת, הייתי בעד ביטול עונש המוות באנגליה, מפני ששם יש קהל מסודר
וחינוך מסויים. התנאים שלנו שונים ואני מקוה כי אולי בעוד 10-20 שנה
אפשר יהיה לבטל את עונש המוות גם אצלנו. באנגליה לא בטלו את עונש
המוות לגמרי ואינני רואה גם שיבטלו אותו בקרוב.

י. בריהודה:

אני יוצא מהנחה שישנם פשעים שאריך להטיל
עליהם עונש מוות. אני למשל נגד ביטול עונש
המוות על פשעים נגד האנושות, על הנאצים ועוזריהם וכו'. מתוך גישה
מוקדמת, אני בעד זה שבכל יחד המקרים הדגש יהיה על חינוך העבריינים ולא
על העונש. אבל הגבול בין איש נורמאלי ובין איש שאינו נורמאלי אינו

י. בריהורו:

דבר שאפשר לקבוע אותו באובייקטיביות גמורה. בנוגע לחולי-רוח אינה יכולה לעמוד שאלה של עונש וגם לא שאלה של חינוך; זוהי קטגוריה אחרת לגמרי. האם הפרקטיקה הקיימת אצלנו לגבי קביעת העובדה שהאיש נורמאלי ריש להטיל עליו את עונש המוות או שהאיש אינו נורמאלי ואין להטיל עליו את עונש המוות; האם הסדר הקיים אצלנו בענין זה נראה בעיני ד"ר קלי כמספיק, וכמוצאן או שיש צורך להכניס שינויים בענין זה.

ש. קלי:

הסדרים בענין זה בדרך כלל טובים, אלא שצריך להוסיף עליהם, כי יש סוג אנשים שאינם כלולים ב"בלתי נורמאליים" לפי התקנות הקיימות. ישנם אנשים שיש להם מידה מסויימת של אחריות, אבל אין זאת אחריות מלאה. באלה, התקנות אינן מטפלות. צריך להוסיף זאת, מפני שהיום אנחנו יודעים על פעולת המוח הרבה יותר מאשר ידעו על זאת לפני מאה שנה.

מ. בן-עמי:

כל הרצאתו של ד"ר קלי באה מתוך נסיונו עם אנשים אשר נידונו למוות. אני מסכים כי עונש המוות מפחיד אנשים שכבר נידונו למוות. אבל הרי אין לו נסיון של מחקר לגבי טיפוסים אנשים שעמדו לפשוע או שעלולים היו להיות פושעים.

ש. קלי:

דברתי עם כל מיני אעירים קרימינאליים. לפעמים שאלתי אותם מדוע לא הרגו כאשר זה היה מוציא אותם מסכנת ההיתפסות, והתשובה היתה: הסתד מפני עונש המוות.

מ. בן-עמי:

המסקנה היא שההפחדה הזאת קיימת לאו דוקא לגבי אנשים שכבר עברו עבירה שמוטל עליה עונש מוות ופחדים מביצוע פסק-הדין, אלא גם לגבי אנשים אשר עמדו לפשוע פשע יותר חמור אבל פשעו פשע פחות חמור מפני שפחדו מעונש המוות. האם אדוני מניח, למשל, שמרבית הגנבים היו רוצחים אלמלא עונש המוות? (ש. קלי: לא.) אם כן, לגבי הרוב המכריע לא עונש המוות מנע את הפושעים מלרצוח?

ועדת החוקה, חוק ומשפט
19.12.50
חוק ביטול עונש המוות.

רל.

ש. קלי:

יש גנבים שגונבים יחד עם ביצוע אלימות,
ויש שגונבים בלי אלימות. אלה אשר גונבים
עם אלימות, מסוגלים גם להרוג, אבל אינם הורגים בגלל הפחד מפני המוות.

מ. בן-עמי:

האם אדוני נוכח מתוך שיחה עם אנשים שפשעו
פשעים שאינם פשעי-יצר, שאנשים אלה היו
עלולים לפשוט יותר, אבל הפחד מפני עונש המוות מנע מהם לעשות זאת?
(ש. קלי: כן.) כל ההנחה הזאת מבוססת על דברי הפושעים שפשעו פשעים
פחות המורים; מניין הבטחון שהם אמרו לך דברי אמת?

ש. קלי:

על זאת אי-אפשר לענות. אבל דברתי, למשל,
גם עם רוצחים. שאלתי אותם מדוע לא רצחו
קודם לכן, והתשובה היתה: האיום במוות.

מ. בן-עמי:

האם אדוני נותן חשיבות לחשובות של אנשים
שנידונו על עבירות פחות חמורות או יותר
חמורות, והאם אדוני מאמין כי הם צדיקים גמורים ואומרים לו את האמת?
האם יש איזה קנה-מידה אובייקטיבי שאינו נובע דוקא מהפושעים, אשר מבסס
את ההנחה כי אלמלא עונש המוות היו מקרים רבים יותר של רצח? (ש. קלי:
אין). אם כל ההנחה הזאת מבוססת על שיחות כאלה, הרי אין זה נסיון אלא
רק שיחות. הרי בכל זאת ישנם כאלה שעושים זאת למרות האיום במוות. מה
הביא פושעים - במקרים של רצח בכוונה תחילה ולא במקרים של פשעי-יצר -
לבצע את פשעם למרות האיום במוות? איך מטבירים את התופעה הזאת?

ש. קלי:

על השאלה הראשונה, חוץ מנסיוני יש ספרות
גדולה מאוד והוכחות רבות. רציתי להגיד
לועדה רק דברים שהם תוצאה של נסיוני. יתר הגורמים המשפיעים על כל
אחד מהפושעים, הם נפשיים אינדיבידואליים. ההנחה היא כי אלמלא עונש
המוות, מקרי-הרצח היו הרבה יותר קבים.

ע. ז'בוטינסקי:

לפני ה"מינט'ס אוף אבידנס" מהחקירה על
עונש המוות שנעשתה באנגליה. אגב, כדאי
היה שנקבל אנליזה ע"י מישהו שיעבור על החומר הזה, אבל אני נסיתי

ע. ע'בוטינסקי:

לעשות אנליזה מהסטטיסטיקה שבאן, אך אינני בטוח כי עשיתי זאת באופן נכון. יש בחוברת הזאת מספרים על פסקי-דין מוות במשך 40 שנים, ומספרי פסקי-דין שהוצאו לפועל. התמונה שמציירת היא כזאת: מספר פסקי-דין מוות לא השתנה במשך ארבעים שנים אלה, למרות העובדה שהאוכלוסיה גדלה. זה אומר כי מספר הפשעים קטן באופן יחסי, ועד כמה שידוע לי, החוקים בענין זה לא השתנו שם. מצד שני, מספר ההוצאות לפועל של פסקי-דין מוות על כל מאה איש שנידונו הולך וקטן. בתחילה הוצאו לפועל כשני שלישי מפסקי-הדין. כיום, מוצאים לפועל כמחצית מפסקי-דין מוות, ואפילו פחות מזה. הרושם שאני מקבל מהסטטיסטיקה הזאת הוא כי למרות העובדה שהקטינו את מספר החלوات הממשיות, מספר הפשעים הולך וקטן במידה ניכרת. הייתי רוצה לדעת אם מסקנתי זאת נכונה.

שאלתי השאלה: האם יש צורך להבדיל באופן מוחלט בדיונינו, בין פשעים שנעשים לאדם כשהפושע חופשי לבין אלה שנעשים כשאדם נשפט למאסר עולם או למאסר ממושך ומבצע את פשעו בחוף בית-הסוהר, כי בבית-הסוהר פועלים גורמים שונים לגמרי. לדעתי, גורם ההפחדה של העונש, מחוץ לכותלי בית-הסוהר הוא כמעט ואינו פועל. לעומת זאת, בחוף בית-הסוהר הוא פועל פעולה נמרצת מאוד, מפני שהפושע או האדם היושב בבית-הסוהר - אשר לא תמיד הוא פושע - רואה את צורת העונש, רואה איך עושים זאת לגבי אחרים, וזה משפיע עליו. לכן אני חושב כי צריך להפריד בין שני הדברים האלה. בבית-הסוהר יש גרוי לרצח, ולכן שם ההצדקה לרצח היא אולי הרבה יותר גדולה מאשר מחוץ לבית-הסוהר. האם ד"ר קלי אינו חושב כי כדאי להפריד בין שני הדברים האלה?

ש. קלי:

לשאלה הראשונה: המספרים נכונים. נכון כי האוכלוסיה באנגליה גדלה בהרבה. נוסף לכך, אני בטוח כי אלמלא השפעת המלחמה, מספר מקרי-הרצח היו פוחת עוד יותר. אחתי כל מלחמה, כשתוזרים צעירים אשר כבר הרגו בהיותם בצבא ואשר חיו בהנאי מלחמה, יש ביניהם ריבוי של מקרי-רצח. זה תמיד כך וזה היה כך גם באנגליה. אינני אומר כי צריך לחלות כל רוצח, אבל האיום בעונש כזה צריך להשאר בחוק.

לשאלה השניה: אני מסכים שיש הבדל גדול בין רצח שבוצע מהיות האדם חופשי לבין רצח שבוצע בהיותו בכלא. יש לתת במחון לעובדי

ז. ורהפטיג: במקרה שנמסרה לנו ע"י ד"ר קלי אינני מוצא

את ההבחנה בין מידת ההפחדה של עונש מוות
במקרה של רצח פוליטי, ריגול או בגידה, ובין רצח רגיל. האם לגבי סוג
זה של פשעים, עונש המוות הוא בעל ערך הפחדה?

ש. קלי: שאלה זאת קשורה עם השכלתו ותרבותו של
הפושע, אם בכלל קוראים לו "פושע". פושעים
כאלה, על רקע מדיני, הם יוצאים מן הכלל. כמובן שעונש המוות משפיע
על חלק מהם, אבל לא על כולם. אם לאדם יש אידיאל, הוא יעשה מה שהוא
צריך לעשות ועונש המוות לא ימנע אותו מלעשות זאת. אבל ברור כי גם
בין אנשים אלה ישנם אנשים נחשלים שמישהו השפיע עליהם /לעשות זאת,
והאיום בעונש המוות בודאי ישפיע עליהם.

ז. ורהפטיג: האם יהיה זה נכון להסיק מדבריו שבנוגע
לפשעים הקשורים בריגול ובגידה, לעונש המוות
אין ערך רב? (י. בריהודה: בגידה וריגול נעשים לא רק בעד אידיאליים;
לפעמים זה נעשה גם בעד כסף). רוב המגלים אינם מרגלים בעד כסף.
בעד כסף עובדים העוזבים למרגלים, אבל המרגלים האמיתיים אינם עושים
זאת בעד כסף.

האם אפשר להעריך באיזו מידה היה ביטול עונש
המוות משפיע על ריבוי אחוז הפשעים? לו ידענו כי עונש המוות יכול
להפחית את מספר הפשעים ב-50% או ב-10%, היה בכך הבדל לגבי גישתנו
בענין זה. השאלה היא אם יש לביטול עונש המוות או לקיומו ערך רב לגבי
מספר הפשעים.

ש. קלי: אי-אפשר לדעת זאת; אפשר רק לשער. דברתי על
כך עם אנשים רבים. לפני כמה ימים דברתי בענין
זה עם ראש משטרת חיפה והוא למשל בטח כי מספר מקרי-הרצח היה עולה פי
ששה אלמלא ההפחדה הזאת. אני אינני חושב כך. אבל יש דעות שונות בענין
זה ואי-אפשר לענות על זאת.

ז. ורהפטיג: האם יהיה זה נכון אם נסיק, גם מתוך הדו"ח
שנמסר לנו בענין הוזלת חיי האדם, כי עונש

רל.

ועדה החוקה, חוק ומשפט
19.12.50
חוק ביטול עונש המוות.

ז. ורהפטיג:

חמורת מצד אחד בא למנוע הוצלה חיי האדם, אבל מצד שני, עצם קיום עונש המוות עשוי להוזיל את חיי האדם ולהרבות את מספר הפשעים?

ש. קלי: זה עלול להגדיל את מספר הפושעים מסוג מסויים, סוג של מזוכיסטים.

ז. ורהפטיג: ז"א שיש כאן גם פלוס וגם מינוס.

האם בקשר עם גורם ההפחדה, לא יהיה זה נכון אם נגיד כי מהירות הדיון והשפוט בעבירות אלה מהווה גורם מפחיד יותר מאשר עונש המוות?

ש. קלי: הגורם החשוב ביותר אצל הפושעים הוא הפחד מפני המוות. לא אצל כולם זה כך, אבל ברוב המקרים.

ז. ורהפטיג: האם מתוך נסיון של שיחות עם פושעים לא מצאו כי ישנם עונשים שעשויים להפחיד את הפושעים יותר מאשר עונש המוות?

היו"ר נ. ניר: אני מודה לד"ר קלי בשם הועדה, ואני חושב כי דבריו יעזרו לנו בעבודתנו להבא.

איועץ המשפטי מציע לנו, כדי להגביר את ענין חברי הועדה בדיונים האלה ולשתף במקצת את הציבור הרחב אשר מעוניין מאד בנושא הזה, לעשות את ישיבות הועדה בהן תיגבנה ערויות בענין זה, בפומבי, ולהזמין את הסופרים הפרלמנטאריים. אני חושב כי גם בשאלה זאת נדון בישיבה הבאה.